

SPRAWOZDANIE
KOMISJI TURYSTYKI GÓRSKIEJ ZARZĄDU GŁÓWNEGO
POLSKIEGO TOWARZYSTWA TURYSTYCZNO-KRAJOZNAWCZEGO
Z DZIAŁALNOŚCI OD 20 III 2010 r. DO 6 III 2014 r.

Sprawy organizacyjne

Komisja Turystyki Górskiej ZG PTTK, zwana w dalszej części sprawozdania KTG, została wybrana podczas Krajowej Narady Aktywu Górskiego PTTK, która odbyła się w schronisku PTTK na Szyndzielni w dn. 20 III 2010 r. Zgodnie z przyjętymi statutowymi zasadami Komisja mogła działać najwyżej w składzie 9-osobowym; w jej skład weszli: Jerzy W. Gajewski (Kraków) – przewodniczący, Wojciech T. Kacperski (Radom) i Marek Szot (Wrocław) – wiceprzewodniczący, Janusz Konieczniak (Kraków) – sekretarz oraz Robert Czak (Chrzanów), Zdzisław Górywoda (Bielsko), Józef Kaczor (Jasło), Andrzej Mazur (Rybnik) i Maciej Michalik (Poznań).

W ramach Komisji działały początkowo regulaminowe dwie Podkomisje: Klubów Górskich (przewodniczący Jacek T. Nowicki z Warszawy) oraz Kultury i Historii Turystyki Górskiej. Delegaturom w terenie przewodniczyli: Sudeckiej – Jacek Pielich (Wałbrzych), Zachodniokarpackiej - Jerzy Mróz (Tarnów), Wschodniokarpackiej – Ireneusz Krauze (Sanok). W dn. 2 VIII 2013 r. zmarł J. Mróz, co spowodowało ograniczenie działalności Delegatury Zachodniokarpackiej.

W związku z nieokreślonym statusem dotychczasowej Podkomisji Kultury i Historii Turystyki Górskiej – KTG wprowadziła zmianę w zapisach §14 regulaminu KTG, zatwierdzoną przez ZG PTTK w dn. 16 XII 2011 r. i poprosiła M. Michalika o koordynowanie prac ośrodków muzealnych KTG w górach. W skład powołanej – na podstawie w.w. zmienionych zapisów w regulaminie KTG – trzeciej podkomisji, tj. działającej dopiero od 2012 r. Podkomisji ds. Programowych weszli: Andrzej Łączyński - przewodniczący, Zbigniew Kresek, Andrzej Matuszczyk, Bartłomiej Ranowicz, Marek Staffa, Edward Wieczorek i Janusz Zdebski.

Od dn. 4 VII 2009 r. J.W. Gajewski jest członkiem rady nadzorczej spółki z o.o. „Karpaty - Schroniska i Hotele PTTK” w Nowym Sączu. Ponadto jest on członkiem rad naukowych parków narodowych – Bieszczadzkiego i Magurskiego. W listopadzie 2012 r. został powołany do składu Rady Programowej XVIII Zjazdu PTTK, podczas którego został wybrany na członka Zarządu Głównego PTTK.

W okresie sprawozdawczym odbyło się 18 protokołowanych posiedzeń Komisji w dniach: 10 IV, 26 VI, 9 X i 5 XII 2010 r., 12 II, 18 VI, 3 IX i 14-15 X (w Szklarskiej Porębie), 4 XII 2011 r.; 24 III, 18 V (w Pokrzywej), 22-23 IX (na Przysłopie pod Baranią Górą), 2 XII 2012 r., 23 II, 11 V, 12 X i 8 XII 2013 r. oraz 8 II 2014 r. Poza posiedzeniami Komisji odbyło się w ciągu kadencji kilka roboczych spotkań Prezydium Komisji. Frekwencja członków przedstawiała się następująco: R. Czak - 13, Z. Górywoda - 15, W.T. Kacperski - 9, J. Kaczor - 14, J. Konieczniak - 17, A. Mazur - 16, M. Michalik - 14, M. Szot - 16.

J.W. Gajewski, M. Szot i J. Konieczniak uczestniczyli też w posiedzeniach ZG PTTK (np. 24 V i 16 X 2010 r.), a J. W. Gajewski także w spotkaniu dotyczącym projektu ustawy o bezpieczeństwie w górach (29 X 2010 r.). Ponadto J. W. Gajewski uczestniczył 4 XII 2012 r. w posiedzeniu Zespołu ds. współpracy i kontaktów zagranicznych ZG PTTK i uczestniczył w VI Kongresie Krajoznawstwa, który odbywał się w Olsztynie w dn. 16 X 2010 r. W dn. 19 II 2014 r. uczestniczył w pracach Zespołu ds. przestrzeni turystycznej, a razem z J. Konieczniakiem w dn. 14 XII 2013 r. w spotkaniu w ZG PTTK dotyczącym tzw. deregulacji uprawnień przewodnickich.

Obsługę biurowo-techniczną KTG zapewniał Centralny Ośrodek Turystyki Górskiej PTTK w Krakowie w osobach Andrzeja Matuszczyka (prowadził sprawy Centralnego Referatu Weryfikacyjnego GOT PTTK) i Katarzyny Mazurkiewicz, a w 2014 r. także Beaty Sęp. COTG PTTK zapewniał techniczną stronę organizacji sympozjów, wykonawstwo druku materiałów (w tym książeczek GOT PTTK, Regulaminu GOT PTTK, rocznika *Wierchy*) i odznak, a także podejmował szereg inicjatyw dotyczących przygotowania i składania wniosków o dofinansowanie prac znakarskich na szlakach górskich z programów operacyjnych urzędów marszałkowskich i in. Działania merytoryczne, mając na uwadze ich charakter oznaczały, że niektóre zadania KTG i COTG, kierowanego przez Jerzego Kapłona, uzupełniały się, a nawet pokrywały.

KTG działała w ramach budżetu Zarządu Głównego PTTK rozporządzając na swą działalność kwotami rzędu 6-6,5 tys. zł. rocznie, przy czym koszty delegacji i organizacji zebrań pochłaniały znaczną część środków finansowych. W niektórych przypadkach członkowie KTG udawali się w teren pokrywając samemu towarzyszące koszty. Podnoszony postulat, skądinąd słuszny, aby posiedzenia organizować w terenie, w górach, z uwagi na koszty był realizowany tylko okazjonalnie. Przyjęto z czasem zasadę, że w imprezach KTG uczestniczą tylko 1-2 osoby z KTG, które są bezpośrednio związane z tematyką spotkania, co obniżało koszty działania Komisji. ZG PTTK przyznawał też, na wniosek KTG, kwoty przeznaczone na dofinansowanie wybranych inicjatyw programowych Towarzystwa. Do dyspozycji KTG pozostawało 10-11 tys. zł. rocznie, które kierowano na dofinansowanie zlotów organizowanych pod patronatem Komisji.

Sprawy programowe

Koszty związane z edycją i ekspedycją publikowanych niegdyś *Informacji dla przodowników turystyki górskiej* PTTK zmusiły KTG do poszukiwania innych form kontaktu z górskim aktywem. Z inicjatywy M. Michalika i przy współudziale Sławomira Dolaty utworzono w latach 2007-08 r. stronę internetową KTG (M. Michalik był następnie jej administratorem), aczkolwiek w ramach tej strony nie ma podstrony Podkomisji Kultury i Historii Turystyki Górskiej (odrębne strony prowadzą ośrodki muzealne w Ustrzykach Grn., w Pieninach i pod Baranią Górą). W tej sytuacji propozycja zgłaszania przez przodowników turystyki górskiej PTTK adresów poczty elektronicznej do KTG jest wciąż aktualna, ma służyć bezpośredniemu i bezkosztowemu rozsyłaniu wszelkich informacji Komisji. Akcja ta spotyka się ze stopniowo rosnącym zainteresowaniem zarówno przodowników, jak i turystów, aczkolwiek spodziewano się liczniejszego grona odbiorców.

KTG opiniowała projekty rozporządzenia Rady Ministrów w sprawie określenia warunków bezpieczeństwa osób przebywających w górach, pływających, kąpiących się i uprawiających sporty wodne, co było m.in. przedmiotem spotkania w dn. 29 X 2010 r. Andrzeja Gordona – sekretarza generalnego ZG PTTK i J. W. Gajewskiego z posłem P. van der Coghennem. Projekt dotyczył głównie zapisów dotyczących uprawiania narciarstwa, tak więc KTG mogła jedynie wypowiadać się w kwestiach szlaków pieszych oraz spraw dotyczących narciarstwa wędrowskiego, w kontekście rosnącej popularności nart „skiturowych”, śladowych i rakiet śnieżnych.

Opiniowano też projekty ustawy o szlakach turystycznych, a także zgłaszano zastrzeżenia, w czym uczestniczył przede wszystkim J. Kaczor, szereg uwag - zarówno merytorycznych, jak i redakcyjnych - do projektu *Instrukcji znakowania szlaków turystycznych*. Istnieje wciąż potrzeba oddzielenia instrukcji znakowania od spraw dotyczących metodyki znakowania, toteż J. Kaczor opracował uwagi do wciąż poszukiwanego opracowania W. Krygowskiego *Metodyka znakowania górskich szlaków turystycznych* (wyd. w 1967 r.). Odrębnie złożono uwagi do projektu zmian w Statucie PTTK przygotowanych pod obrady nadzwyczajnego Zjazdu PTTK w r. 2011.

Zgodnie z założeniami rok 2011 był rokiem popularyzacji Sudetów i imprez związanych z tym pasmem górskim. Stąd przygotowana, „sudecka” tematyka sympozjum KTG i artykułowej części Wierchów (tom 77), organizacja połączonych – ogólnopolskiego i sudeckiego - zlotów przodowników w Karkonoszach, wsparcie Międzynarodowego Zimowego Biwaku Górskiego „Chojnik-2011” oraz zlotu na Wielkiej Sowie, realizowanego także w ramach Roku Turystyki Rodzinnej PTTK.

Rok 2013 łączył się z obchodami 140. rocznicy zawiązania Towarzystwa Tatrzańskiego W ramach podkreślenia kontynuacji działalności TT i PTT przez PTTK Komisja postanowiła swymi imprezami nawiązać do idei i historii z XIX w. Zlot Klubów Górskich odbył się zatem w schronisku PTTK w Roztoce mając na uwadze pionierską działalność Wydziału (tj. zarządu) Towarzystwa Tatrzańskiego z Krakowa w Dol. Rybiego Potoku w Tatrach, a Ogólnopolski Zlot Przodowników Turystyki Górskiej PTTK – miał miejsce w Beskidach Wschodnich (z wejściem uczestników na Połoninę Równą i Pikuj), aby przypomnieć działalność oddziałów TT-PTT we Lwowie, Stanisławowie, Kołomyi, Stryju.

W r. 2011 KTG przygotowała i przesłała do firmy „Krameko” uwagi dotyczące projektu planu ochrony Bieszczadzkiego Parku Narodowego, a w r. 2013 J.W. Gajewski, jako członek rady naukowej Magurskiego Parku Narodowego, negatywnie ustosunkował się do projektu zmian przebiegu szlaków w rejonie Magury Wątkowskiej, poparł natomiast propozycję wyznakowania szlaku przeł. Majdan – Świątkowa na terenie Magurskiego Parku Narodowego, co było już wcześniej intencją Komisji. KTG (i PTTK) usilnie zabiegała o uruchomienie tego szlaku wg operatu z roku 2000, w zamian za zamknięcie odcinka szlaku niebieskiego w rejonie dawnej wsi Ciechania i Wierchu nad Tysowym. Zamysł ten – strategiczny mając na uwadze położenie schroniska PTTK na Bartnem i dostęp do Parku od zachodu – dopiero na przełomie 2013/14 r. znalazł poparcie dyrekcji MPN i członków rady naukowej MPN. W efekcie doprowadzono do wizji w terenie w dn. 21 I 2014 r., w której uczestniczyli, obok służb MPN i GOPR, J.W. Gajewski, J. Konieczniak, J. Kaczor (także jako przedstawiciel O/PTTK w Jaśle), J. Kapłon

(COTG) oraz przedstawiciele O/PTTK w Gorlicach. Ustawowe uprawnienia dyrektorów parków narodowych ograniczają działania PTTK w sprawach zagospodarowania gór, toteż kontakty z administracjami parków narodowych były istotnym punktem działań KTG i całego PTTK, czego wyrazem dążenia do podpisania porozumień przez COTG PTTK z dyrekcjami Bieszczadzkiego i Magurskiego Parków Narodowych.

Przewodniczący i członkowie KTG uczestniczyli w dn. 24-25 IV 2010 r. w uroczystości otwarcia przebudowanego schroniska PTTK na Markowych Szczawinach oraz poparli koncepcję przedłożoną przez COTG, o przeniesieniu babiogórskiego ośrodka muzealnego z dotychczasowego, zniszczonego w dużej mierze obiektu, do nowej „goprówki” i stworzenie tam nowoczesnej ekspozycji do czego doszło w roku 2011.

KTG sceptycznie odniosła się do propozycji Oddziału PTTK w Sanoku o nazwanie niebieskiego szlaku prowadzącego z Sanoka na Chryszczatą (997m), imieniem wybitnego znawcy Bieszczadów, wieloletniego członka KTG ZG i szefa Delegatury Wschodniokarpackiej, Honorowego Członka PTTK - Ignacego Zatwarnickiego. Uznano, że bardziej odpowiednim, byłoby nadanie Jego imienia schronisku PTTK w dawnej wsi Jaworzec. Ostatecznie, na wniosek Oddziału PTTK w Sanoku i spółki z o.o. „Bieszczadzkie Schroniska i Hotele”, nadano imię Ignacego Zatwarnickiego schronisku PTTK w Komańczy. Uroczystość nadania imienia obiektowi, z udziałem J.W. Gajewskiego, odbyła się w dn. 28 XI 2010 r.

Z zadowoleniem należy odnotować dobrą współpracę i liczne spotkania przedstawicieli KTG z zarządami spółek PTTK w Sanoku (prezes Józef Szymbara) i w Nowym Sączu (prezes Jerzy Kalarus). Przy okazji zlotu przodowników turystyki górskiej PTTK w Sudetach członkowie KTG spotkali się z Grzegorzem S. Błaszczkiem, prezesem spółki w Jeleniej Górze. Współpraca, o której mowa, pozwalała przekazywać uwagi turystów, w razie potrzeby wspierać inicjatywy karpaccich spółek. Zaangażowanie i zapał pracowników spółek miały wpływ na poprawę jakości oferowanych usług w schroniskach, a także – mimo niełatwej sytuacji finansowej – na podejmowanie inwestycji związanych z modernizacją obiektów, a nawet z ich przebudową (przykładem – schroniska PTTK na Markowych Szczawinach, nad Wierchomlą, na Hali Łabowskiej).

Przebudowa instalacji wodno-kanalizacyjnej i montaż hydroelektrowni przy schronisku PTTK w Dol. Pięciu Stawów Polskich były wzorcowym przykładem korzystnej współpracy PTTK z administracją Tatrzańskiego Parku Narodowego. Oficjalne uruchomienie urządzeń miało miejsce w dn. 24-25 IX 2011 r. z udziałem przedstawicieli KTG.

J.W. Gajewski wygłosił w ramach dorocznej konferencji (w dn. 13-15 IX 2012 r.) organizowanej przez dyrekcję Bieszczadzkiego Parku Narodowego pod hasłem „Człowiek i przyroda w Karpatach – przekształcenia krajobrazu, konkurencja o przestrzeń i zasoby naturalne” referat pt. *Współczesne formy turystyki w górach a konflikty między turystyką i ochroną przyrody*.

Wersję tego referatu przedstawił 15 XI 2013 r. J.W. Gajewski ponownie podczas konferencji organizowanej przez krakowską AWF i COTG PTTK, nawiązującej tematyką do obchodów 140. rocznicy TT-PTT-PTTK pt. „Jan Gwałbert Pawlikowski – humanistyczna

wizja ochrony przyrody i turystyki”. Impreza ta miała swą kontynuację w dniu następnym w siedzibie dyrekcji Tatrzańskiego Parku Narodowego (uczestniczył również J. Konieczniak), a zakończyła się zwiedzaniem willi „Pod Jedłami”, po której oprowadzał Henryk Woźniakowski, wnuk J.G. Pawlikowskiego. Dn. 23 XI 2013 r. obaj członkowie KTG uczestniczyli w konferencji poświęconej jubileuszowi TT-PTT-PTTK w ośrodku Euroregionu-Tatry w Nowym Targu, gdzie mieściła się niegdyś pierwsza siedziba Towarzystwa Tatrzańskiego.

W dn. 22 IX 2012 r. doszło w Wiśle, przy okazji zakończenia rajdu osób niepełnosprawnych, do spotkania KTG z Zespołem ds. osób niepełnosprawnych PTTK. Przedstawiono możliwości ułatwień w dostępności gór i schronisk dla osób niepełnosprawnych (informacja na temat samochodowych dróg turystycznych, kolei linowych itp.) oraz przyjęto wspólną deklarację.

Gazeta Górską, wydawana przez COTG PTTK, zmieniła w 2008 r. swój profil, m.in., nie publikowano już informacji o pracach KTG oraz ograniczono artykuły o charakterze publicystyki związanej z turystyką górską w PTTK, ale J. Konieczniak redaguje nadal na łamach *Gazety „Raptularz górski”*.

Wyróżnieniem KTG jest Dyplom KTG ZG PTTK oraz Medal Komisji Turystyki Górskiej ZG PTTK. W okresie kadencji nadano 29 Dyplomów i 54 Medale, zarówno osobom fizycznym, jak klubom turystyki górskiej i oddziałowym komisjom turystyki górskiej PTTK.

KTG uporządkowała system odznak. W związku z odmiennym w stosunku do innych dotychczasowym wzorem odznaki honorowego przodownika turystyki górskiej PTTK wprowadzono w r. 2010 odznakę nawiązującą do standardowej odznaki przodowniczej. Z inicjatywy A. Mazura wprowadzono nowy wzór legitymacji honorowego przodownika turystyki górskiej PTTK, nie uniknięto wszakże konieczności pokrywania kosztów odznak przez wyróżnione osoby.

W 2012 r. wprowadzono odznakę Zasłużonego znakarza szlaków górskich. Wzór legitymacji i regulamin przyznawania odznaki przygotowali M. Michalik i M. Szot. Wcześniej wprowadzono też wzór odznaki Komisji, którą – o średnicy 15mm (zielony otok) - mają prawo nosić dawni i obecni członkowie Komisji, ale napływają wnioski, aby mogli ją nosić również członkowie oddziałowych KTG. W oparciu o ten wzór przygotowano odznakę o tej samej średnicy, lecz z czerwonym otokiem, którą mają prawo nosić osoby wyróżnione Medalem KTG. Ponadto przygotowano regulaminy nadawania Dyplomu i Medalu KTG. Projekty odznak oraz graficzny wzór dokumentów towarzyszących wyróżnieniom (legitymacja Medalu KTG, arkusz Dyplomu KTG i okolicznościowych adresów) opracował W.T. Kacperski.

M. Szot i M. Michalik opracowali i umieścili na stronie internetowej KTG jednolite wzory formularzy dla osób pragnących przystąpić do egzaminu na przodownika turystyki górskiej PTTK lub o rozszerzenie uprawnień, a także formularze wniosków na mianowania honorowym przodownikiem turystyki górskiej PTTK oraz o wyróżnienie Medalem KTG i Dyplomem KTG. M. Szot przygotował również projekt ramowego regulaminu podkomisji i delegatur KTG ZG PTTK.

KTG zamierzała wydać serię plakatów o formacie B2 z wizerunkami polskich gór, propagujących zdobywanie GOT PTTK. Przygotowano ostatecznie jeden plakat, którego druk czasowo zawieszono w związku z edycją przez ZG PTTK plakatu o podobnej tematyce.

Imprezy

W miarę możliwości członkowie KTG uczestniczyli w zlotach organizowanych pod patronatem Komisji, a także starali się brać udział w różnych wydarzeniach „górskich” organizowanych przez oddziały PTTK i kluby górskie – rajdach, zlotach, imprezach jubileuszowych itp. I tak:

W grudniu 2010 r. J. T. Nowicki w ZG PTTK reprezentował KTG podczas uroczystości wręczenia kol. Markowi Staffie, przyznanej przez kolegium redakcyjne *Wierchów* Nagrody Literackiej im. Władysława Krygowskiego za rok 2010. Dn. 10 X 2011 r. J. Gajewski i J. Konieczniak uczestniczyli w jubileuszowo-wspomnieniowym wieczorze Oddziałowej KTG w Gliwicach. W dn. 9 VI 2012 r. J. W. Gajewski i J. Konieczniak uczestniczyli w Niedzicy w zakończeniu 50. Centralnego Rajdu Hutników (organizatorem jest od wielu lat Hutniczo-Miejski Oddział PTTK w Krakowie-Nowej Hucie). W dn. 8 IX 2012 r. J.W. Gajewski uczestniczył w Koniuszowej w otwarciu szlaku im. gen. Franciszka Gągora, który urodził się w tej miejscowości, a zginął w katastrofie lotniczej 10 IV 2010 r. pod Smoleńskiem. 4 VII 2012 R. Czak uczestniczył w obchodach 90-lecia istnienia schroniska PTTK na Stożku. J.T. Nowicki uczestniczył 25 X 2012 r. w Łodzi w odsłonięciu tablicy poświęconej tragicznie zmarłemu na skutek wypadku w Tatrach Adamowi Chyżewskiemu, byłemu prezesowi ZG PTTK. 3 XI J.W. Gajewski i J. Konieczniak uczestniczyli w obchodach 60-lecie O/KTG i Koła Przewodników Turystycznych w Bytomiu. Z kolei W.T. Kacperski uczestniczył 1 XII 2012 r. w Warszawie w obchodach 60. rocznicy powołania Komisji Turystyki Pieszej ZG PTTK. J. Konieczniak, w dn. 29 XI 2013 r., uczestniczył w Zakopanem w sesji zorganizowanej z okazji 60-lecia zorganizowanego przewodnictwa tatrzańskiego w woj. śląskim, a nazajutrz – wraz z J. W. Gajewskim - uczestniczył w uroczystościach jubileuszowych Koła Przewodników Tatrzańskich w Gliwicach. Z kolei w dn. 20 II 2014 r. brali oni udział w otwarciu w krakowskim Magistracie wystawy zorganizowanej z okazji 60-lecia krakowskiego Koła Przewodników Tatrzańskich PTTK im. M. Sieczki. Rocznice utworzenie obchodziły kluby górskie; przykładowo przedstawiciele KTG uczestniczyli w roku 2013 w uroczystościach 60-lecia Stołecznego Klubu Tatrzańskiego, 40-lecia Warszawskiego Klubu Górskiego im. Prof. W. Goetla, 55-lecia Klubu Turystyki Górskiej „Kosówka” z Łodzi i in.

Głównymi imprezami organizowanymi przez KTG są dwa zloty przodowników turystyki górskiej PTTK – ogólnopolski i sudecki zlot przodowników oraz zlot klubów górskich. Zmniejszenie zainteresowania ogólnopolskimi zlotami przodowniczymi spowodowało przed laty zawieszenie organizacji tej imprezy, ale od poprzedniej kadencji powróciła ona do kalendarza imprez PTTK. Ilość uczestników zlotu ogólnopolskiego – niestety - odbiega in minus od ilości uczestników zlotów sudeckich, co wymaga sprecyzowania przyczyn takiego stanu rzeczy: czy barierą jest niewystarczająca akcja informacyjna, czy rosnące koszty uczestnictwa, związane m.in. z dojazdem do miejsca zlotu itp.? Coraz trudniej pogodzić wzrastające koszty organizacji imprezy z koniecznością ustalenia wysokości wpisowego na rozsądnym, czyli możliwym do

zaakceptowania przez potencjalnych uczestników poziomie. W rezultacie w organizację zlotów angażują się bezpośrednio delegatury KTG.

Kolejne imprezy:

- w dn. 24-27 IX 2010 r. odbył się 41. Ogólnopolski Zlot Przodowników Turystyki Górskiej PTTK z zakończeniem w Krasnobrodzie na Roztoczu. Organizatorem był Oddział Miejski PTTK w Lublinie. Miejsce spotkania było po części rezultatem wniosków, aby proponować trasy nie tylko górskie, ale także turystom górskim mniej znane, z bogatym programem krajoznawczym;
- mając na uwadze akcję popularyzacji Sudetów i fakt, iż w roku 2011 organizowany był jubileuszowy 50. Zlot Sudeckich Przodowników Turystyki Górskiej PTTK, KTG postawiła połączyć 42. Zlot ogólnopolski z sudeckim. Spotkanie miało miejsce w Szklarskiej Porębie w dn. 13-15 X 2011 r., połączone było z forum dyskusyjnym i spotkaniem z przedstawicielem sp. z o.o. „Sudeckie Schroniska i Hotele PTTK;
- w dn. 4-7 X 2012 r. odbył się 43. Zlot organizowany przez Oddział PTTK w Rzeszowie z bazą w Iwoniczu Zdroju;
- W dn. 19-22 IX 2013 r. odbył się 44. Zlot zorganizowany przez Oddział PTTK w Przemyślu na terenach Bieszczadów Wschodnich (wejścia na Połoninę Równą i Pikuj), czym nawiązano do 140. rocznicy zawiązania Tow. Tatrzańskiego.

Jak wspomniano popularnością cieszą się zloty sudeckich przodowników turystyki górskiej PTTK, które tradycyjnie organizowane są w 3. weekend października. Są one zarazem forum dyskusyjnym i spotkaniem towarzyskim przodowników połączonym z możliwością rozszerzenia swych uprawnień terenowych. I tak:

- 49. zlot odbywał się w dniach 22-24 X 2010 r. w Bolesławowie u stóp Śnieżnika Kłodzkiego. Organizatorem był Klub Turystyki Górskiej „Łazek” z Wrocławia.
- 51. zlot odbył się w dn. 19-21 X 2012 r. z bazą w Głuchołazach. Organizatorem był Oddział PTTK Wrocław Fabryczna, Klub Turystyki Górskiej „Łazek” z Wrocławia i Delegatura Sudecka KTG. Atrakcją były wycieczki po czeskiej stronie Gór Opawskich;
- 52. zlot odbył się w Górach Izerskich i w Górach Żytawskich, połączony ze zdobywaniem Korony Sudetów na terenie RFN. Organizatorem był Oddział PTTK w Żarach

Zloty klubów górskich PTTK odbywały się odpowiednio:

- 30. zlot odbył się w dn. 21 -23 V 2010 r. w Warszawie, Modlinie i na terenie Kampinoskiego Parku Narodowego. Organizatorem był Stołeczny Klub Tatrzański. Wzięło w nim udział 58 osób z 10 klubów.
- 31. zlot odbywał się w dn. 20-22 V 2011 r. w Beskidzie Sądeckim, z bazą w Piwnicznej-Koszarzyskach. Organizatorem był Warszawski Klub Górski im. prof. Walerego Goetla. Uczestniczyło 71 osób z 16 klubów.
- 32. zlot, którego organizatorem był Klub Górski PTTK „Świstak” z Opola odbywał się w dn. 18-20 V 2012 r. w Pokrzywnej (Góry Opawskie), co nawiązywało do programu popularyzacji Sudetów. Wzięło w nim udział 129 osób z 17 klubów.
- 33. zlot odbywał się w dn. 17-19 V 2013 r. w Tatrach zgodnie z programem nawiązującym do 140. rocznicy zawiązania Towarzystwa Tatrzańskiego. Bazą było

schronisko PTTK w Roztoce. Organizatorem był Klub Turystyki Górskiej „Wierch” z Oddziału Hutniczo-Miejskiego PTTK w Krakowie-Nowej Hucie. Uczestniczyło 60 osób z 15 klubów.

Organizatorzy zlotów, mając na uwadze doświadczenie górskie przodowników i znajomość przez nich terenu i wielu szlaków, zmuszeni są coraz częściej proponować trasy mało znane, nieznakowanymi szlakami, ze wskazaniem miejsc krajoznawczo interesujących a rzadko odwiedzanych, dzięki czemu impreza staje się atrakcyjna.

Organizacja zlotów stanowi ważny element współpracy KTG z aktywnym górskim PTTK i łączności z przodownikami turystyki górskiej. Zloty nawiązują do roli jaka została im przypisana w postanowieniach §22 regulaminu KTG ZG PTTK, tj. formy konsultacji KTG z turystami góorskimi.

Sympozja KTG

Zgodnie z tradycją KTG organizowała w lokalu COTG PTTK w Krakowie doroczne sympozja, których tematyka została sprecyzowana na początku kadencji. I tak:

Tematem sympozjum zorganizowanego dn. 5 XII 2010 r. były „Góry - woda - człowiek”. Referat tytułowy wygłosiła prof. dr hab. Joanna Pociask-Karteczka, kolejne: dr Krzysztof Kulesza (*Wody Tatr*), dr Anna Fiema (*Pogoda w górach*), mgr Grzegorz Kaczor (*Zastosowanie wód mineralnych w bromatologii, leczeniu schorzeń*), mgr inż. Jerzy Kapłon (*Wykorzystanie energii wód rzek górskich do produkcji energii elektrycznej na przykładzie kaskady górnej Soły*), prof. dr inż. Wojciech T. Kacperski (*Energia wody górskiej jako źródło energii odnawialnej*).

Zorganizowane dn. 3 XII 2011 r. sympozjum nawiązywało tematycznie – zgodnie z programem - do promocji Sudetów. Referaty przygotowali: Leszek Majewski (*Franz Pabel – pierwszy europejski przewodnik*), Jacek Pielich (*Co nam zostało z dawnych lat, czyli rzecz o liniach kolejowych w Sudetach*), Jacek Potocki (*Z dziejów zagospodarowania Sudetów*), Bartłomiej Ranowicz (*Sudeckie towarzystwa turystyczne*), Marek Szot (*Krzyże pokutne w Sudetach na przykładzie Kotliny Kłodzkiej*) i Krzysztof Tęcza (*Chatki turystyczne w Karkonoszach*).

Sympozjum, które odbyło się dn. 1 XII 2012 r. poświęcone było przemianom górskiego krajobrazu. Referaty wygłosili: mgr Stefan Gawroński (*Człowiek w krajobrazie*), dr inż. arch. Marek Staffa (*Co nam zostało z tych Sudetów*), prof. dr hab. Krystyna German (*Przemiany krajobrazu górskiego Beskidów i Podhala*), prof. dr hab. arch. Piotr Patoczka (*Przemiany krajobrazu Beskidu Niskiego i Bieszczadów*), mgr Maciej Szajowski (*100 lat zmian krajobrazu w Pieninach*), dr Zbigniew Moździerz (*Architektura schronisk górskich projektu Anny Górskiej*) i mgr Michał Sobala (*Krajobraz po polaniarzach*).

Mając na uwadze duże zainteresowanie tematyką Sudetów w roku 2011 i referatami na temat przemian krajobrazu górskiego wygłoszonymi w roku 2012, z inicjatywy Delegatury Sudeckiej doszło do kolejnej prezentacji wybranych referatów na tzw. sympozach sudeckich, zorganizowanych w Mokrzeszowie w dniach 10-11 III 2012 r. i 8 III 2013 r. Spotkania te organizowane przez KTG „Łazek” z Wrocławia i Delegaturę

Sudecką KTG ZG są nowym, godnym poparcia, dotychczas nie podejmowanym działaniem środowisk dolnośląskich.

W roku 2013 KTG podjęła tematykę związaną z historią PTT i PTTK w latach następujących bezpośrednio po II wojnie światowej. Otwierając symposium pt. „Turystyka górską w trudnych latach 1945-56” w dn. 7 XII 2013 r. J.W. Gajewski sięgnął po treść publikacji Wandy Skowron, a następnie przedstawiono referaty: mgr Tomasz Biesik *Schroniska górskie beskidzkie latach 1945-56*, prof. dr Krzysztof R. Mazurski *Baza noclegowa i turystyka w Sudetach po zakończeniu II wojny światowej*, mgr Edward Wieczorek *Zjednoczenie PTTK przymus czy konieczność?*, mgr inż. arch. Jerzy W. Gajewski *Czasopisma górskie w latach 1945-56*. Uzupełnieniem był głos w dyskusji Zbigniewa Kreska, który przypomniał nierzadko groteskowe sytuacje w tych tragicznych latach.

Symposium towarzyszyła edycja przygotowywanych przez M. Michalika i zamieszczanych również na stronie internetowej KTG, plakatów informujących o treści spotkań. Z przykrością trzeba odnotować, że od szeregu lat nie są publikowane teksty referatów, a pojawiają się pytanie czy i gdzie można szukać publikacji tego typu. Apelowano zatem do autorów, aby teksty swych referatów publikowali chociażby na łamach *Wierchów*.

Przodownicy turystyki górskiej PTTK

Od początku akcji GOT, tj. od r. 1935 do końca 2012 r. mianowano 7847 przodowników turystyki górskiej PTTK. Ocenia się, że liczba czynnych przodowników turystyki górskiej PTTK sięga 3 tys. osób. Ilość mianowań w latach 2010-13 przedstawia poniższe zestawienie:

Rok	Mianowania	Rozszerzenia uprawnień	Mianowania Honorowych PTG
2010	112	92	30
2011	56	57	14
2012	61	61	31
2013	54	66	27

Zauważyć można rosnącą liczbę mianowań Honorowych Przodowników Turystyki Górskiej PTTK, co jest w dużej mierze rezultatem coraz liczniejszej rzeszy starszych działaczy w Towarzystwie. Jako kandydaci do wyróżnienia spełniają oni zarówno wymogi wiekowe, jak i wykazują się wieloletnią aktywnością.

Dokumenty obejmujące programy i zasady, które służyć miały ujednoczeniu systemu egzaminowania kandydatów na przodowników, zredagowane przez W. T. Kacperskiego i Zbigniewa Kreska, wraz z instrukcją i regulaminem pracy przodownika, ukazały się drukiem w 2004 r. jako *Vademecum przodownika turystyki górskiej PTTK*. W rozszerzonej i uzupełnionej wersji ukazały się drukiem w r. 2010. Znakomitą część stanowi zestaw zagadnień, które mogą okazać się pomocne zarówno członkom Komisji Egzaminacyjnych ds. przodowników turystyki górskiej PTTK, jak i kandydatom na przodowników, czym materiał nawiązuje do dawnych publikacji z cyklu „Co przodownik

powinien wiedzieć o górach”. Rozpatrywano też zamiysł wznowienia wydawanych przed laty map-„graniówek”, które - jak sygnalizowano – są obecnie w użyciu, lecz kopiowane. Kwestią otwartą jest zatem kwestia zbytu tego typu wydawnictw.

W związku z wprowadzonym systemem deregulacji zawodu przewodnika (z wyjątkiem przewodnika górskiego), a także wciąż nie określonym i dyskutowanym statusem przewodnika turystyki górskiej PTTK, zawieszono edycję kolejnego wydania *Vademecum*, które po części może być nieaktualne. Problemem, który nie został jednoznacznie rozwiązany w skali Towarzystwa, a został zasygnalizowany w wyżej wspomnianym 2. wydaniu *Vademecum* jest kwestia uprawnień do prowadzenia wycieczek przez przewodników turystyki górskiej PTTK. Interpretacja prawna wynikająca z analizy różnych nakładających się swą tematyką aktów prawnych nie pozwala na jednoznaczne rozstrzygnięcie. Opinie na temat uprawnień przewodników są rozmaite i wiążą się m.in. z systemem ubezpieczeń i odpowiedzialności przewodników.

Górska Odznaka Turystyczna PTTK

W r. 2010 działały, oprócz Centralnego Referatu Weryfikacyjnego GOT PTTK w Krakowie, 122 Terenowe Referaty Weryfikacyjne. Odpowiednio w r. 2011 – po weryfikacji - 116 (ale złożono 97 sprawozdań), w r. 2012 – 124 (złożono 114 sprawozdań). W 2013 r. było zarejestrowanych 118 TRW.

Ilość zweryfikowanych GOT PTTK w poszczególnych latach prezentuje poniższa tabela:

Rok	Popularna	Mała brązowa	Mała srebrna	Mała złota	Duża brązowa	Duża srebrna	Duża złota	Za Wytrwałość	Normy Za Wytrwałość
2010	5477	2830	1045	468	106	67	77	86	992
2011	5209	3016	1121	457	127	62	48	81	1156
2012	5355	3014	1142	493	132	78	50	72	1032

Od czasu generalnych zmian w regulaminie GOT PTTK i zasadach punktacji odznaki (zapoczątkowanych w r. 2001) zmniejszyła się liczba propozycji dalszych zmian. Szereg nadsyłanych sugestii wykluczało się wzajemnie; szereg pomysłów ma charakter trudnych do akceptacji uproszczeń itp. Jednakże wiele uwag dotyczy zbyt daleko wprowadzonych przez KTG ułatwień w zdobywaniu odznaki (dotyczy zwłaszcza zasad zdobywania odznak dużych), co prowadzi do obniżenia rangi GOT. Z krytyką spotyka się wprowadzenie przed laty do regulaminu GOT schematycznych mapek z punktacją, zamiast poprzednio obowiązującego spisu wycieczek punktowanych.

KTG stanęła na stanowisku, że jakiegokolwiek zmiany w regulaminie GOT PTTK można przeprowadzać najwyżej raz na 4 lata, aczkolwiek nie unikano wprowadzania redakcyjnych korekt w kolejnych edycjach regulaminu w związku z pojawiającymi się zapytaniami o interpretację poszczególnych zapisów.

Generalna zmiana, jaką wprowadzono do regulaminu GOT PTTK, notabene na podstawie otrzymanych wniosków, było ustanowienie dużej odznaki GOT PTTK „Za Wyrwałość”. Projekt odznaki wykonał W.T. Kacperski. Celem odznaki jest wyróżnienie osób, które dwukrotnie zdobyły GOT PTTK „Za Wyrwałość”, a więc pokonały dwukrotnie cykl zdobywania GOT PTTK.

W tej sytuacji KTG przygotowała projekt nowelizacji regulaminu GOT PTTK i zaprezentowała go do dyskusji na stronie internetowej, aczkolwiek potrzebę zmian w regulaminie awizowano już w roku 2008. Założenia zmian szły w kierunku podniesienia wymagań związanych ze zdobywaniem odznak, m.in. założono w projekcie, że zdobywca dużej złotej GOT PTTK musi odwiedzić wszystkie pasma górskie Polski, co nawiązuje do dawnych zasad zdobywania GOT PTTK. Dodatkową dyskusję wywoływało określenie najniższego wieku w jakim można GOT PTTK zdobywać. Mimo różnych opinii KTG nie ustanowiła w jakiegokolwiek formie „dziecięcej” GOT PTTK, wychodząc z założenia, że metodyka wędrówek górskich wymaga świadomego uprawiania tej formy turystyki, toteż wiek najmłodszych zdobywców nawiązywać musi do systemu edukacji. Podobnie KTG nie wprowadziła tytułu „młodzieżowego” przodownika turystyki górskiej PTTK.

Powołana Podkomisja ds. Programowych miała za zadanie dokonać rewizji tekstu regulaminu pod kątem redakcyjnym oraz przygotowała – do prezentacji w roku 2013, w oparciu o istniejące już i nadesłane materiały - projekt nowelizacji regulaminu GOT PTTK z założeniem, iż zmiany będą wprowadzone – z uwzględnieniem okresu przejściowego - od roku 2014.

Ostatecznie znowelizowany tekst regulaminu GOT PTTK został przyjęty przez KTG w dn. 12 X 2013 r. i zatwierdzony przez ZG PTTK w dn. 13 XII 2013 r. Przepisy przejściowe dodatkowo uzupełniono i przyjęto odpowiednio w dn. 8 II 2014 r. i przez ZG PTTK w dn. 11 II 2014 r.

Zagospodarowanie terenu i znakowanie szlaków górskich

Sprawy te, zwłaszcza dotyczące finansowania i rozliczania prac znakarskich były tematem niemal każdego zebrania KTG. Z niepokojem trzeba stwierdzić, że sprawy znakarskie stają się coraz bardziej skomplikowane zarówno w planowaniu jak i rozliczaniu, co wymaga ścisłej współpracy z COTG (sprawami znakowania szlaków zajmuje się Natalia Figiel).

Daje się zauważyć tendencję zmierzającą do decentralizacji środków finansowych przeznaczonych na prace znakarskie, poprzez uwzględnianie ich w budżetach urzędów marszałkowskich i gmin. Sytuacja finansowa oddziałów PTTK nie pozwala na kredytowanie prac znakarskich, toteż późne uzyskanie promesy finansowania tych robót z puli resortowej (centralnej), coraz częściej ograniczanych, powoduje, iż prace te nie są prowadzone przed, lecz w trakcie, a nawet po sezonie turystycznym. Wzrost biurokracji

towarzyszącej zarówno planowaniu jak i rozliczaniu prac ze środków centralnych spotyka się z krytyką środowiska znakarzy, a niektóre oddziały PTTK podejmują mniej lub bardziej udane próby wykonywania prac znakarskich ze środków samorządów.

Obecnie obowiązuje zasada, że znakowaniem szlaków turystycznych może się zajmować jakakolwiek instytucja, stowarzyszenie, fundacja etc. W rezultacie powstają liczne szlaki nie ewidencjonowane, lokalne, znakowane różnymi metodami, prowadzone nierzadko po szlakach PTTK, lecz pod innym hasłem, czego przykładem szlaki biograficzne. Obserwuje się nakładanie szlaków innych dyscyplin turystycznych na sieć szlaków górskich itp., których twórcy rozporządzają niejednokrotnie większymi funduszami na znakowanie niż PTTK. Nierzadko prowadzi to do konfliktu między uczestnikami różnych form turystyki (piesi kontra pojazdy terenowe, kolarstwo, jeździectwo itp.) i powoduje zwiększenie zagrożeń na szlaku. Estetyka znaków i towarzyszących tablic nierzadko budzi sprzeciw, zaś nowe wzory oznakowania, wprowadzane np. na szlakach pielgrzymkowych, na szlakach „nordic-walking”, tworzą niekorzystny obraz znakowania turystycznego w Polsce.

Mimo tych trudności KTG podtrzymuje zasadę centralnego odnawiania części szlaków i wykonawstwa drogowskazów przez COTG PTTK. Poniższa tabela prezentuje prace wykonane w tym zakresie i ich koszt:

Rok	Długość szlaków, km	Dotacja resortu, zł	Ilość drogowskazów, szt.
2010	1363,3	92 588,00	250
2011	1833,8	137 749,80	455
2013	1595,7	135 415,00	410

Obszar działania przypisanych do konserwacji w poszczególnych oddziałach PTTK na koniec 2013 roku, przedstawiają poniższe tabele:

Delegatura Wschodniokarpacka	
Oddział PTTK	Zasięg prac znakarskich
Gorlice	Beskid Niski – cz. zach.: pasmo Magurskie, G. Hańczowskie, G. Grybowski
Jasło	Beskid Niski – pasmo Magurskie cz. wsch., pasmo graniczne – cz. zach.
Krosno	Beskid Niski – G. Dukielskie i cz. środkowa pasma granicznego, Pogórze Strzyżowsko- Dynowskie – cz. pd.
Przemyśl	Pogórze Przemyskie, G. Słone – cz. Pn.
Rzeszów	Pogórze Strzyżowsko-Dynowskie – cz. pn.
Sanok	Beskid Niski – pasmo Bukowicy i wsch. cz. pasma granicznego, G. Słone – cz. pd., Bieszczady Zach.- cz. zach.
Ustrzyki Dolne	Bieszczady Zach. – cz. wsch., pasmo Otrytu, Pogórze Bieszczadów

Delegatura Zachodniokarpacka i Góry Świętokrzyskie	
Oddział PTTK	Zasięg prac znakarskich
Bielsko	Beskid Śląski – Pasma Wiślańskie, cz. Pasma Klimczoka i Bratniej, Beskid Mały – cz. Zach.
Bochnia	Pogórze Wielickie, Beskid Wyspowy – cz. Pn.
Cieszyn	Beskid Śląski – cz. Pasma Wiślańskiego, rejon Klimczoka i Błatniej
Krościenko n/D.	Gorce – pasmo Lubania oraz w Pieninach szlaki poza granicami PPN
Limanowa	Beskid Wyspowy – cz. wsch.
Myślenice	Beskid Średni, Beskid Wyspowy – cz. zach.
Nowy Sącz	Beskid Sądecki prócz rejonu Jaworzyny Krynickiej, Małe Pieniny*), Pogórze Rożnowskie – cz. pd.
Krynica	Beskid Sądecki – cz. pasma Jaworzyny, Beskid Niski – cz. zach.
Rabka	Gorce, Beskid Wyspowy – cz. wsch., Spisz, Orawa, Pasma Podhalańskie
Sucha	Pasma Jałowieckie, Polic i Babiogórskie, Pasma Żurawnicy w Beskidzie Średnim
Szczyrk	Beskid Śląski – otoczenie dol. Żylicy
Tarnów	Pogórze Ciężkowickie, Pogórze Rożnowskie – cz. pn.
Wadowice	Beskid Mały, Beskid Średni – cz. Pn.
Wisła	Beskid Śląski – cz. Pasma Wiślańskiego, pasmo Stożka i Czantorii
Zakopane	Podhale, Spisz – cz. pd.
Żywiec	Beskid Żywiecki – pasma Wlk. Raczy, Pilska, Lipowskiej, grupa Mędralowej, Beskid Średni – Pasma Pewelskie
Kielce	G. Świętokrzyskie

*) – Znakowanie w Małych Pieninach ma przejąć Oddz. Pieniński PTTK w Szczawnicy.

Delegatura Sudecka	
Oddział PTTK	Zasięg prac znakarskich
Głucholazy	G. Opawskie
Jelenia Góra	G. Izerskie – Wysoki Grzbiet, Karkonosze, Kotlina Jeleniogórska, G. Sokole
Jawor	Pogórze Kaczawskie cz. Wsch., Wzgórza Strzegomskie
Kamienna Góra	Lasocki Grzbiet, Rudawy Janowickie, G. Kamienne – cz. Zach., Zawory, Kotlina Jeleniogórska

Kłodzko	Kotlina Kłodzka, G. Stołowe, G. Orlickie, G. Bystrzyckie – cz. zach.
Lądek Zdr.	Masyw Śnieżnika Kł. – cz. Wsch., G. Bialskie, G. Złote
Lubań	Pogórze Izerskie – cz. zach.
Lwówek Śl.	Pogórze Izerskie – cz. wsch., Pogórze Kaczawskie – cz. zach., G. Izerskie – Grzbiet Kamienicki, Kotlina Jeleniogórska – cz. Pn.-zach.
Międzygórze	G. Bystrzyckie – cz. wsch., Masyw Śnieżnika – cz. zach.
Strzelin	Wzgórza Niemczański-Strzelińskie – cz. pn.
Świdnica	G. Sowie – cz.pn., Przedgórze Sudeckie – Wzgórza Kiełczyńskie
Wałbrzych	G. Kamienne – cz. wsch., G. Wałbrzyskie
Wrocław	Masyw Ślęży
Ząbkowice Śl.	G. Sowie – cz. pd., G. Bardzkie, Wzgórza Niemczańsko-Strzelińskie

Na podkreślenie zasługuje zaangażowanie COTG PTTK w organizację spraw formalnych związanych z planowaniem i rozliczaniem prac znakarskich, a także z działaniami, zakończonymi powodzeniem, na rzecz podejmowania projektów wojewódzkich planów operacyjnych. Jest to szczególnie ważne mając na uwadze fakt, iż nie wszystkie szlaki są – z uwagi na brak środków finansowych - odnawiane w cyklu 3-letnim, a np. w roku 2012 Ministerstwo Sportu i Turystyki, z bliżej nieznanых powodów, nie skierowało dla PTTK dotacji na konserwację szlaków turystycznych. Podejmowane przez COTG działania pozwalają pozyskać środki finansowe nie tylko na utrzymanie szlaków znakowanych, ale także na prowadzeniu ich ewidencji. Celem jest stworzenie, pod egidą PTTK, bazy danych dotyczących wszystkich rodzajów szlaków w górach (i nie tylko w górach) bez względu na gestora. Równocześnie dąży się do tego, aby wprowadzać jednolity system znakowania według instrukcji przygotowanej przez Towarzystwo. KTG starała się wspierać tego rodzaju inicjatywy COTG, w tym wszelkie działania związane z prowadzeniem kontroli prac znakarskich i oceną ich jakości.

W roku 2013 COTG, przy pełnej akceptacji KTG, wprowadził nowy system rozliczania uzyskiwanych dotacji poprzez podpisywanie umów bezpośrednio ze znakarzami. Rola oddziałów znakujących w górach sprowadzać się będzie do planowania, kontroli i odbioru prac.

Zaniechanie w ostatnich latach przez KTG organizacji narad znakarzy wynikało ze zmiany formuły rozliczania prac znakarskich na jesieni każdego roku. W roku 2013 COTG zorganizował w zamian spotkania z przedstawicielami oddziałów – co istotne - przed sezonem znakarskim (6 IV 2013 r. we Wrocławiu i 13 IV 2013 r. w Krakowie), połączone z przekazaniem wzorów przyjętych dokumentów dotyczących zleceń i odbioru prac. Uczestniczył w nich przewodniczący KTG. Należy sądzić, że środowisko znakarzy będzie cenić tego typu spotkania, choć towarzyszące dyskusje zawierają niekiedy słowa krytyki. Odnotować należy, iż niektóre oddziały PTTK rezygnują z dotacji resortowej i starają się o

sfinansowanie prac znakarskich na ich terenie ze środków administracji lokalnej. Tego typu działania są godne poparcia tylko w przypadku uzgodnienia zakresu prac znakarskich z KTG i COTG.

W związku z ograniczonymi środkami finansowymi przeznaczonymi na konserwację szlaków trzeba się liczyć z likwidacją niektórych z nich. Dotyczy to przede wszystkim szlaków prowadzonych szosami, aczkolwiek już odnotowano propozycje likwidacji szlaków rzadko odwiedzanych, zarośniętych i trudnych do utrzymania (np. szlak czarny Korbielów – Głuchaczki – Hala Kamińskiego w Beskidzie Żywieckim). Podobnie należy się liczyć z kasacją znaków w przypadku dublujących się szlaków na granicy z Czeską Republiką i Słowacją.

A. Mazur zajmował się oceną stanu i standardu usług świadczonych w schroniskach PTTK; odwiedził schroniska sudeckie i bieszczadzkie. Jest autorem arkusza ocen, które został przekazany do wykorzystania do ZG PTTK w związku z przeprowadzanym konkursem obiektów PTTK w górach.

W okresie sprawozdawczym zorganizowano pod szyldem KTG trzy kursy znakarskie, jeden – w r. 2011 - na terenie Oddziału PTTK w Myślenicach, drugi, w r. 2012 – dzięki inicjatywie Oddziału PTTK w Jaśle, kolejny w r. 2013 przez Oddział PTTK w Tarnowie, ale szkolenie znakarzy pozostawiono w gestii poszczególnych oddziałów PTTK.

Niekorzystne dla PTTK sytuacje zachodzą na obszarach parków narodowych w kontekście ustawowego wzrostu kompetencji administracji parków narodowych. Wprowadzanie własnego systemu znakowania (np. drogowskazów w Tatrach), próby określania szlaków PTTK jako ścieżek edukacyjnych, co odnotowywane jest jako przykład korzystnych działań administracji parków na rzecz organizacji ruchu turystycznego, wreszcie decyzje o ograniczaniu uprawnień PTTK do zarządzania siecią i znakowania szlaków (np. w Pieninach, w Gorcach), połączone z zamykaniem odcinków szlaków (przykładem likwidacja szlaku z Hali Tomanowej na Przeł. Tomanową, a tym samym zamknięcie – najpierw przez stronę słowacką, zapewne w kontekście układu w Schengen – jednego z nielicznych przejść granicznych w Tatrach), utrudnianiem wyznakowania nowych – oto zjawiska wynikające z niekorzystnych dla organizacji turystycznych zapisów aktów legislacyjnych.

Z inicjatywy W.T. Kacperskiego miało powstać opracowanie poświęcone wizualizacji schronisk górskich PTTK oraz rewitalizacji ich wnętrza, czym zainteresowano spółkę „Karpaty”. Idea wizualizacji sprowadza się do tego, aby obecność PTTK w schroniskach była wyraźnie zaznaczona, aby – w dobie pojawiania się rozmaitych obiektów w górach - podkreślić przynależność obiektów do Towarzystwa. Obecność flagi PTTK na obiektach, jednolite oznakowanie obiektów tablicami z emblematem Towarzystwa, wreszcie urządzenie wystroju wnętrza schronisk w ten sposób, aby propagowały idee i akcje PTTK (w tym GOT PTTK), historię obiektu i regionu – oto idea pomysłu.

Obok schronisk PTTK przypomnieć wypada o istnieniu w górach studenckich baz namiotowych (notabene powstałych jeszcze w 1985 r. z inicjatywy KTG) i chatek

akademickich. Te ostatnie dawniej nie zawsze dostępne dla ogółu, stoją coraz częściej otworem dla każdego turysty.

Kontakty zagraniczne

Kontakty międzynarodowe Komisji sprowadziły się do spotkań przewodniczącego KTG i dyrektora COTG z przedstawicielami Słowackiego Klubów Turystów (KST) w dn. 28 XI 2011 r. w Bratysławie oraz J.W. Gajewskiego podczas roboczych spotkań ze znakarzami KST w dn. 10-11. XII 2011 r. w Martinie i 16-17 III 2013 r. w Zvoleniu. Ponadto w dn. 14-15 IV 2012 r. J. W. Gajewski uczestniczył w Bratysławie w zebraniu regionalnym Europejskiego Związku Wędrownictwa (EWV/ERA/ERP), a w dn. 14-16 VI 2013 r. w Pradze w obchodach 125. rocznicy założenia Klubu Czeskich Turystów (KCT). Kolejną konferencję z udziałem przedstawicieli Czeskiego i Słowackiego Klubów Turystów zorganizowało PTTK w schronisku PTTK w Sromowcach Niżnych w dn. 8-11 V 2013 r.

Głównym tematem kontaktów z KST były zasady proponowanych zmian w znakowaniu i utrzymaniu szlaków granicznych i szlaków dojściowych do granicy w kontekście układu podpisanego w Schengen. W świetle tych postanowień poza obszarami przygranicznych parków narodowych i terenami specjalnymi (np. poligonami wojskowymi) istnieje dowolność przekraczania granic. Tym samym dotychczasowe turystyczne przejścia graniczne, poza przejściami w terenach chronionych, przestały mieć rację bytu. Oznacza to stopniową likwidację podwójnego oznakowania wzdłuż granicy, gdzie powinien prowadzić jeden szlak znakowany przez jedną z umawiających się stron, zaś równoległe prowadzony drugi szlak powinien być skasowany.

Projekt ten został oprotestowany przez przedstawicieli oddziałów Delegatury Wschodniokarpackiej na spotkaniu w Nowym Sączu w dniu 11 II 2012 r. Dotyczyło to w szczególności kasacji na granicy ze Słowacją odcinka szlaku niebieskiego im. R. Reinfussa, który łączy Grybów z Przemyślem. Szlak ten przestałby istnieć na odcinku od Przeł. Regetowskiej po Krzemieniec, za to utrzymany byłby dotychczasowy szlak czerwony. Opinie, jakoby dotychczas wydane mapy i przewodniki miałyby stracić rację bytu nie mają uzasadnienia, bowiem szlak który pozostaje w terenie zachowuje dotychczasowy kolor i przebieg, co jest zaznaczone na mapach.

KTG stoi na stanowisku, że proponowane rozwiązanie jest zasadne tym bardziej, że udało się wstępnie wskazać odcinki szlaku granicznego znakowane przez poszczególne kluby; PTTK ma odpowiadać za utrzymanie odcinka szlaku czerwonego Obručne – przeł. nad Cigel'ką (Oddziały PTTK Krynica i Gorlice) i Kanasiówka - Przeł. Nad Rزتokami (Oddział PTTK w Sanoku) i część prac już została wykonana.

Strona słowacka zamierza przedłużyć międzynarodowy szlak E-8 z Bieszczadów (Nova Sedlica) przez Ub'łę na Ukrainę i proponuje przełożenie fragmentu tego szlaku po stronie polskiej w ten sposób, aby nie kończył się w Wołosatem, lecz na szczycie Krzemieńca. Proponowane jest również, przez stronę słowacką, utworzenie południkowego szlaku międzynarodowego Kraków – Szczawnica – Góry Lewoczańskie – Węgry – Słowenia.

Na terenie Sudetów współpracę z KCT podjął Klub Turystyki Górskiej „Łazek” z O/PTTK Wrocław-Fabryczna. Jej owocem jest coroczne organizowanie przez Klub Międzynarodowych Zimowych Biwaków Górskich. Organizowane są w różnych partiach Sudetów i gromadzą miłośników zimowych wędrówek połączonych z biwakiem w namiotach z udziałem turystów z PTTK i KCT. Podobną imprezą są Zimowe Biwaki na Śnieżniku, organizowane wspólnie z Oddziałem KCT „Horal” z Usti nad Orlicą według zasady, że kolejnych pięć organizuje klub czeski, kolejne pięć – Polacy. Zimowe wędrówki z biwakiem, to stosunkowo mało znana w naszym Towarzystwie forma górskiej aktywności, która daje duże możliwości wykorzystania propagowanych przez COTG PTTK raket śnieżnych.

Działalność podkomisji

Podkomisja Klubów Górskich (w składzie: Jacek T. Nowicki – przewodniczący, Jacek Gołębiowski, Adam Pótrołczyk, Jacek Płonczyński) odbywa spotkania swych przedstawicieli przy okazji dorocznych zlotów klubów górskich oraz przy okazji sympozjów KTG. Skupia w chwili obecnej 69 klubów górskich. W okresie kadencji powstało, bądź reaktywowało swą działalność 25 klubów.

Aktywność klubów związana z organizacją wycieczek i wypraw zagranicznych, a także działalnością programową w postaci spotkań, prelekcji itp. godna jest podkreślenia. Warto odnotować, iż niektóre kluby wznowiły organizację szkoleń, np. dla kandydatów na przewodnika turystyki górskiej PTTK, a jednocześnie rozszerzają profil swojej działalności tworząc np. klubowe kabarety i zespoły muzyczne. Podkomisja ma swoją zakładkę (podstronę) na stronie internetowej KTG i wydzielony tematycznie dział na forum komisji poświęcony sprawom klubowym. Na klubowej podstronie zamieszczony jest stale aktualizowany wykaz klubów górskich afiliowanych przy KTG zawierający ich dane kontaktowe.

Dało się także zauważyć postęp w zakresie wymiany informacji między klubami o imprezach i przedsięwzięciach, w których mogą brać udział przedstawiciele innych klubów górskich. Z zadowoleniem Podkomisja odnotowuje wzrost zainteresowania udziałem w dorocznych zlotach klubów górskich, które odbywają się w maju. Na pewno wpływ na to miała atrakcyjność programowa, jak i perfekcyjna organizacja imprez przez kolejnych organizatorów - kluby z Warszawy, Opola i Krakowa-Nowej Huty. Doprowadziło to do konieczności ograniczania wielkości reprezentacji poszczególnych klubów z uwagi na pojemność bazy noclegowej oraz możliwości logistyczne.

Dotychczasowa Podkomisja Kultury i Historii Turystyki Górskiej, mając na uwadze zmiany regulaminowe, zmieniła swą formułę. Poprzednia, która zakładała, iż kustosze stworzą tę Podkomisję nie zdała egzaminu, przeto uznano wstępnie, że jest to zespół, który docelowo będzie podlegał Podkomisji ds. Programowych, zaś łącznikiem z kustoszami z ramienia KTG został M. Michalik. W dn. 22 VI 2010 i 18 II 2012 r. odbyły się spotkania z kustoszami.

Działalność zespołu sprowadzała się do prowadzenia ośrodków muzealnych zlokalizowanych przy schroniskach PTTK. Kustosze poszczególnych ośrodków: pod Baranią Górą - Eugeniusz Gnacik, na Markowych Szczawinach - Robert Wosiek, na

Turbaczu - Tadeusz Kochański, przy schronisku PTTK „Orlica” w Szczawnicy - Ryszard Remiszewski, na Jaworzynie Krynickiej - Danuta Reško, w Ustrzykach Górnych „Zielony Domek” - Wojciech Stankiewicz. Ponadto w Międzygórzu tamtejszym ośrodkiem na stokach Iglicznej opiekował się Włodzimierz Głaz.

Zlikwidowany w krakowskim Domu Turysty PTTK „Gabinet Sosnowskiego” został - za akceptacją KTG - przeniesiony do obiektu przy schronisku PTTK na Prehybie (opiekę nad zbiorami sprawowali początkowo Olga Bielakowa oraz - z ramienia O/PTTK „Beskid” w Nowym Sączu - Tadeusz Czubek; aktualnie obowiązki kustosa tego ośrodka wzięt na siebie Adam Sobczyk, prezes Oddziału PTTK „Beskid” w Nowym Sączu). Równocześnie COTG PTTK zaproponował przeniesienie zbiorów ośrodka muzealnego na Turbaczu z szafasu zlokalizowanego nieopodal schroniska do jego wnętrza, co KTG poparła. Ekspozycja we wnętrzu tego dużego obiektu jest łatwiej dostępna dla zwiedzających i lepiej popularyzowana. Z kolei Centralnym Archiwum Turystyki Górskiej w budynku COTG PTTK zawiaduje Jerzy Kapłon.

Kustosze społecznie prowadzą zarówno działalność kolekcjonerską, jak i edukacyjną, połączoną z dyżurami, głównie w sezonie letnim. Ujemną stroną społecznego prowadzenia ośrodków jest fakt, iż nie sposób uzyskać przed sezonem informacje o godzinach otwarcia ośrodków i dyżurach kustoszy. Ośrodki pełnią funkcję muzealną związaną z rejonem, w którym się znajdują. Polega to na gromadzeniu i ekspozycji przykładów kultury materialnej i archiwaliów związanych z historią turystyki, a także – w miarę możliwości - publikowaniu materiałów dotyczących regionu.

Od roku 2008 finansowanie działalności ośrodków ujęte zostało w budżecie ZG PTTK i sięga 20-30 tys. zł. rocznie, a rozliczane było przez COTG PTTK w porozumieniu z M. Michalikiem któremu powierzono rolę opiekuna zespołu z ramienia KTG. Zapewnienie źródła finansowania stworzyło możliwość przeprowadzenia najpilniejszych napraw i pokrycia kosztów eksploatacji, a także pozwoliło na uporządkowanie spraw prawno-własnościowych. Należy mieć na uwadze, że wielkość tych środków jest niewystarczająca, aby dokonywać większe naprawy lub remonty. Natomiast godną podkreślenia, jest pomoc ze strony spółek „karpackiej” i „bieszczadzkiej” w utrzymywaniu sprawności technicznej tych obiektów.

Podkomisja ds. Programowych obradowała 2 VIII 2012 r. Jako przedmiot pierwszoplanowych działań Podkomisji wskazano: przygotowywanie z wyprzedzeniem programów Sympozjów KTG (tematyka, autorzy) z możliwością w przyszłości wydawania materiałów drukiem; uwzględnianie i obchodzenie rocznic istotnych z punktu widzenia historii turystyki górskiej; nowelizację zapisów regulaminu GOT PTTK, o czym była mowa odrębnie.

Rocznik *Wierchy*

W latach 2010-13 r. ukazały się drukiem kolejno 74., 75, 76 i 77. tomy rocznika *Wierchy* (za lata 2008, 2009, 2010 i 2011) w nakładach rzędu 700 egzemplarzy każdy. Tom 77, za rok 2011, poświęcony Sudetom, był elementem akcji promocji tych gór. Zrezygnowano z publikowania na łamach *Wierchów* bibliografii górskiej, która zajmowała

sporą objętość tomu. Mając na uwadze ogromną ilość wydawnictw o górach – bibliografia wydawana była jako odrębna publikacja.

Od szeregu lat zauważa się ograniczony napływ prac do publikacji, co być może wynikać z faktu, iż redakcja *Wierchów* nie wypłaca honorarium autorom tekstów i zdjęć, bowiem rocznik – poza pracami redakcyjnymi – przygotowywany jest społecznie, zaś cena zbytu egzemplarza wynosiła ok. 30 zł. KTG zaproponowała zatem wystąpienie do Ministerstwa Nauki i Szkolnictwa Wyższego o przyznania *Wierchom* punktów za publikowanie prac na ich łamach. Wniosek taki, mając na uwadze fakt, iż *Wierchy* są rocznikiem o interdyscyplinarnym charakterze, wymaga przygotowania opinii naukowych i rekomendacji specjalistów z różnych dyscyplin wiedzy, w czym niebagatelną rolę powinni odegrać członkowie komitetu redakcyjnego. Niestety, temat ten nie został podjęty przez W.T. Kacperskiego, desygnowanego do przygotowania projektu wniosku.

Komitet redakcyjny *Wierchów* stanowili do końca 2010 r.: Jacek Kolbuszewski - przewodniczący oraz Stefan W. Alexandrowicz, Jerzy W. Gajewski (jako przewodniczący KTG), Stanisław Grodziski, Ryszard Kantor, Andrzej Matuszyk, Zbigniew Mirek, Zdzisław J. Ryn, Marek Staffa, Jacek Woźniakowski, Wiesław A. Wójcik (redaktor naczelny rocznika), Janusz Zdebski i Bogdan Zemanek. Na kadencję w latach 2010-14 przewodniczenia komitetowi podjął się Janusz Sondel, Do wyżej wymienionego składu dokooptowano Jacka Potockiego i Jacka Purchlę; z członkostwa zrezygnowali J. Kolbuszewski i M. Staffa, a w roku 2012 r. zmarł J. Woźniakowski.

Co roku ZG PTTK przyznaje – na wniosek komitetu redakcyjnego *Wierchów* – Nagrodę Literacką im. Władysława Krygowskiego. W okresie sprawozdawczym wyróżniono nią następujące osoby: za rok 2010 – Romana Hennela, za rok 2011 – Jacka Kolbuszewskiego, za rok 2012 – Krzysztofa R. Mazurskiego.

Sekretarz

Janusz Konieczniak

Przewodniczący

Jerzy W. Gajewski